

Gewasbeschermingsmiddelen onder de taalkundige loep

Edith van der Have-Raats

Landbouwingenieur en vertaler, Biollandica/agritranslation.eu

Afgelopen najaar sprak het ministerie van Economische Zaken over 'landbouwgif' in een persbericht over een schimmel als nieuw alternatief voor chemische gewasbescherming. Dit leidde tot ophef. Er volgden Kamervragen, waarop de staatssecretaris antwoordde dat hij met opzet 'landbouwgif' in plaats van het neutrale 'gewasbeschermingsmiddelen' had gebruikt als spreektaal voor risicovolle middelen.

Eén beestje met vele namen

Uit het bovenstaande voorbeeld blijkt hoe gevoelig het taalgebruik op het gebied van de gewasbescherming ligt. Er zijn allerlei aanduidingen voor de chemische middelen die in de land- en tuinbouw worden gebruikt om ziekten, plagen en onkruid binnen de perken te houden. Niet al die termen zijn neutraal.

De aanduiding 'gewasbeschermingsmiddelen' wordt veel gebruikt, ook in de wetgeving. Er vallen ook plantversterkers en dergelijke onder, maar in het dagelijkse taalgebruik gaat het vrijwel altijd om middelen die ziekten, plagen of onkruid bestrijden. De term is neutraal tot positief (door sommigen wordt hij als eufemistisch beschouwd). Een opsplitsing naar doelwit zie je ook veel: herbiciden, fungiciden en insecticiden zijn de grootste groepen. Dan heb je nog 'bestrijdingsmiddelen' en 'pesticiden' (daarbij kan het ook om biociden gaan), met een enigszins negatieve bijklank. In bepaalde kringen spreekt men liever over 'landbouwgif' of 'verdelgingsmiddelen', aanduidingen met een nog negatievere bijklank.

Vertaalslag

Het Engels doet het wat rustiger aan. Neutrale benamingen zijn 'agrochemicals' en 'pesticides'. Dat laatste komt dus qua gevoelswaarde niet helemaal overeen met hetzelfde woord in het Nederlands. 'Plant protection products' is vooral in gebruik bij Europese overheden. Bedrijven en gebruikers spreken eerder over 'crop protection products'. Een duidelijke negatieve term is er niet, behalve het algemene 'poison'.

Dit verschil tussen het Engels en het Nederlands kan misverstanden opleveren. Een voorbeeld: vorig jaar werd in een persbericht van het Europees Parlement over glyfosaat gesproken over 'verdelgingsmiddel' en 'actief verdelgingsmiddel', wat dat laatste ook moge zijn. Het Engelse origineel had het over 'herbicide' en 'active substance' (werkzame stof). Waar het origineel neutraal was, was de Nederlandse versie gekleurd en zelfs gedeeltelijk onjuist vanwege een ondoordachte woordkeuze van de vertaler.

Gevoelswaarde even belangrijk als betekenis

Bij een emotioneel beladen onderwerp zoals de chemische gewasbescherming blijkt hoezeer taal en gevoel met elkaar verweven zijn. Gebruik je woorden met de juiste betekenis maar met een gevoelswaarde die niet past bij je doelgroep, dan loop je de kans dat je boodschap anders overkomt dan je bedoeling was. Het luistert dus nauw wanneer je welke term gebruikt.

